

Нормування та стандартизація термінології довідкових видань

Світлана Лісіна

Кафедра соціальних комунікацій та інформаційної діяльності, Національний університет “Львівська політехніка”, УКРАЇНА, м. Львів, вул. С. Бандери, 12,
E-mail: svitiva@gmail.com

Abstract – The term creation features in reference publications are considered. The factors of their determination and mechanisms influencing the development of terminology are analyzed.

Ключові слова – термінологія, довідкове видання, енциклопедія, стандартизація

I. Вступ

Термінологія як сукупність спеціальних найменувань різних галузей науки і техніки, що вживаються у сфері професійного спілкування розвивається і пристосовується до потреб сучасності. Дослідження української довідкової термінології в теоретичному плані дає можливість глибше зрозуміти особливості процесу формування та розвитку процесу підготовки та публікації довідкових видань.

II. Основна частина

У працях науковців неодноразово обговорювалися термінологічні питання щодо довідкових видань; створено кілька термінологічних словників; регулярно переглядаються термінологічні стандарти. Однак багато термінів залишаються недостатньо висвітленими і неузгодженими. Діяльність зі стандартизації ґрунтується на правових нормах Закону України «Про стандартизацію», Декрету КМУ «Про стандартизацію та сертифікацію», інших нормативних актах у цій сфері [1]. Еволюція української термінології безпосередньо пов'язана із дією позамовних чинників: виробничо-технічного, історико-політичного та соціально-комунікативного, що зумовлювали хід певних періодів розвитку термінології.

Виробничо-технічний чинник визначається рівнем розвитку науки і техніки, виробництва, культури, освіти. Так, науково-технічний прогрес сприяв становленню видавничої справи, поширенню мережі бібліотек, розвитку інформаційної діяльності та формуванню системи понять документознавчої сфери. Врахування впливу людського чинника в термінотворчих процесах отримав назву соціально-комунікативного, оскільки основним змістом мовного процесу при термінуванні виступає мислення термінотворця. Внаслідок дії історично-політичного чинника у формуванні термінології документознавства етапи природної розбудови термінології чергувалися з етапами штучної русифікації, полонізації чи

германізації друкарської лексики української мови з паралельним вилученням з обігу термінів, створених на власній основі.

Зміни в терміносистемах зумовлюють перегляд, систематизацію та кодифікацію наявної в мові термінології. Робота в цьому напрямку проводиться в двох аспектах: теоретичному і практичному. Так ось другий – практичний аспект – полягає в унормуванні та стандартизації наукової термінології у таких напрямках: видання галузевих словників, створення державних стандартів на терміни та визначення тощо.

Одним із значень слова унормувувати є визначати, запроваджувати норму в чому-небудь [2,с.695]; уніфікація означає – зведення чого-небудь до єдиної форми, системи, єдиних нормативів [2,с.695]; стандартизація – процес установлення і застосування стандартів; встановлення єдиних норм і вимог на готову продукцію, напівфабрикати, сировину й матеріали [2, с.635].

Отже, заключним етапом у «приведенні термінології до єдиної системи» є стандартизація. Поняття «енциклопедія» стандарт визначає як «довідкове видання зведення основних відомостей з однієї чи усіх галузей знання та прикладної діяльності, викладених у коротких статтях, розташованих за абеткою їхніх назв або систематичному порядку» [3, с.19]. Також стандарт виокремлює базові поняття ДВ та групи термінів, що позначають види довідкових видань, їх носії, репрезентують процеси створення ДВ, відображають правові аспекти інформаційної діяльності та роботи із довідковими виданнями.

III. Висновок

Тому важливо наголосити, що виходячи з вимог до нормативної термінології, за кожним словом, визначенням поняття має стояти логічна ознака. Кожен унормований термін повинен мати поняттєве значення. Невід’ємною частиною нормативної термінології має бути однозначність.

Література

1. ДСТУ ISO 860–99. Термінологічна робота. Гармонізування понять і термінів. – К. : Держспоживстандарт України, 2000. – 8 с.;
2. ДСТУ 1.2:2003. Національна стандартизація. Порядок розроблення національних нормативних документів. – К. : Держспоживстандарт України, 2003. – 16 с.;
3. ДСТУ 1.5:2003. Національна стандартизація. Правила побудови, викладання, оформлення та вимоги до змісту нормативних документів. – К. : Держспоживстандарт України, 2003. – 44 с.
4. Великий тлумачний словник української мови. – Х.: Фоліо, 2005. – 767 с.
5. ДСТУ 3017-95. Видання. Основні види. Терміни та визначення. – К.,1995. – 45 с.
6. Симоненко Л. Мовні проблеми державних стандартів на терміни та визначення / Л. Симоненко, М. Хойнацький // Вісн. Книжкової палати. – К., 2000. – № 1. – С. 16–18.